

elfogadnak egy határon túli szerzőtől. („Akkor figyelnek itt fel rád és akkor támogatnak a legönzetlenebbül, ha azt hangoztatod lépten-nyomon, hogy téged otthon szétszednek, üldöznek, tragikusan fogyatkozol vagy nem engedik érvényesülni a tehetségedet. Ha a mi társadalmi anomáliáinkat bírálod, az aligha visz előbbre.”)

És végül van még egy szint, ahol az idegenség, a határ(on túli) helyzet irodalomformáló erőként működik. Kontra ugyanis azzal, hogy nem fogadta meg a kisfiúként kapott tanácsot, és papírra veti diákévének (sajátos helyzetéből fakadóan sajátos) tapasztalatait, ha nem is szenzációs, de mindenképp ritka szintet visz a hazai irodalom palettájára.

Ami kimaradt (vagy csak alig-alig készült el), az a *Gimnazisták*, vagyis egy vérbő, kalandokkal és szerelmekkel teli kamasztörténet a felnőtté válás hol drámai, hol keserűdes képsoraival. Ami megszületett, az egy hiteles és pontos helyzetrajz arról, hogy milyenek voltak a hetvenes években egy Magyarországon magyarként külföldi fiatalember hétköznapijai a(z odaát) Tito-, a(z ideát) Kádár-diktatúra színpalai között.

NAGY IMOLA DÓRA

(*Magyar Könyvklub, Budapest, 2002. 236 o.*)

Hankó Judit:

A bőrétől kezdődően befelé

Amit a fiatal író és kiadója művel, az egyszerűen szemtelenség: Hankó Judit folyóiratbeli publikáció nélkül, rögtön egy könyvvel kopogtat az irodalmi élet kapuján. Ráadásul nem is magánkiadásban. A FISZ Könyvek sorozat szerkesztői 14. kötetként felvállalták *A bőrétől kezdődően befelé* című prózamű közreadását. (A „szemtelen” jelző tehát nekik is kijár.) Ám mielőtt felháborodnék ezen, beleolvasok a könyvbe, rálapozok a kiadói fülszövegre, és kialakul bennem a meggyőződés: ezúttal milyen szerencse, hogy mertek szemtelének lenni.

Hankó Judit mehökkentően érett, tudatos alkotással jelentkezett. A könyv műfaja naplóregény (terjedelmét nézve: kisregény). Főhőse mindnyájunknak ismerős: pályaelhagyó értelmiségi (esetünkben orvosnő), aki megélhetési okokból az üzleti életben keresi a boldogulást. Néhány évi kemény – és valószínűleg jól végzett – munka után azonban kirúgják. Elbocsátásának indoka annyira átlátszó, sértő – mellesleg jogszerűtlen –, hogy bíróságon keresi igazát: munkaviszonyának visszaállítását. A per természetesen elhúzódik, és ahogy ilyenkor lenni szokott, jönnek a magánéleti problémák. Illetve ezek jöttek korábban is, kiderül, hogy hősnőnk elvált, azt követő párkapcsolata is tönkrement,

albérlétekből albérlétekbe kellett költöznie, szüleiével rossz a viszonya, másoddiplomás egyeteme bürokratizmusával keseríti az életét, amikor egyszerű vizsgahalasztást kér (hiszen állás és jövedelem híján nem tudja befizetni a vizsgadíjat) stb. stb. A történet – amelynek egyébként nincsen vége: nem zárul le a per, nem oldódik meg a magánéleti kérdések, nem talál új munkahelyet – szinte semmitmondó, tizenkettő egy tucat. Hankó azonban hőse egész életét körévarázsolja. Olyan apróságok derülnek ki a pereskedő hölgyről, hogy nem szereti a macskákat, hogy háromszor veszítette el kedvenc tollát, hogy tanúként részese volt egy országúti balesetnek, hogy nagymamája egy karácsonykor eltörte a lábát, és még számtalan olyan adalékkal ismerkedhetünk meg a naplóró életéből, amelyet manapság már ritkán szokás megírni (nyilván, mert írónk egy része nem ismeri eléggé hőse[i] életét).

A történetek: megannyi remek, önálló novellatéma. *A bőrtől kezdődően befelé* elsősorban mégis azért számottevő teljesítmény, mert jól kiaknázza a műfajban rejlő lehetőségeket. Hankó Judit naplóregénye igazi tudatregény. Olyan fejlődésregény, amely egy megtépzott öntudat és emberi tartás talpra állását beszéli el. A naplóíró önmaga reflektál szövegére, olykor egy-egy szóval, máskor egész (sőt több) bekezdésnyi belső monológgal. Ami a napló szö-

vegéhez tartozik: hagyományos álló betűs szedéssel olvasható. A reflexiók, belső monológok dőlt betűsek. A kurzivált részek természetesen nincsenek „leírva”, ezek a főhős tudatában szólnak meg naplóírás (esetleg -olvasás) közben, talán hangosan ki is mondja őket. A két tudatsík dinamikus egységet alkot: idősíkl- és tudatállapot-váltások, életrajzi és érzelmi asszociációk szerves egységét.

A főhősnő naplóíró és arra reflektáló énje mindvégig ironikus, érzelemdús hangon szólal meg. Nem skizofrén egyéniségről van szó, hanem magát állandó kontroll alatt tartó, tudatos személyiségről, aki az öniróniától sem riad vissza. Stílusa szinte követeli az olvasó együttérzését (együttérzésre nincsen szüksége), azt, hogy szurkoljon neki, hogy higgyen benne, sőt a mű lezáratlansága ellenére biztos legyen abban: ennek a rokonszenves, igazát és életének értelmét, boldogságát kereső nőnek végül sikerül úrrá lenni a nehézségeken. A kudarc pedig maradjon azokra, akik „a bőriktől kezdődően befelé” nem életszeretettel, minden nehézségen felülemelkedő optimizmussal, tartással, hanem valami mással vannak tele. Hogy mivel, és kiről is van szó konkrétan, nos ez is kiderül az olvasó számára, ha elolvassa Hankó Judit könyvét.

WEÉRY IMRE

(*FISZ Könyvek 14., Budapest, 2002. 106 o. 1200 Ft*)